

Veselin VUKOTIĆ*

GLOBALIZACIJA I IZOLACIONIZAM — IDEOLOGIJA ILI ISTORIJA BUDUĆNOSTI

Sažetak: Globalizacija i(li) izolacionizam? Analizi odnosa ova dva globalna procesa prilazi sa aspekta dubinskih istorijskih i sadašnjih megaprocesa koji se dešavaju na planeti Zemlji. Ovi procesi se, prije svega, odnose na porast stanovništva, seobe stanovništva, procese promjene političke organizacije kroz procese regionalizacije, interkulturalnog povezivanja svijeta („novi put svile“) kao i procesa ekonomskog razvoja koji već mijenjaju geoekonomsku sliku svijeta. Rad polazi od pogleda kroz „vrata percepcije“, odnosno da se sa simbola i verbalnog, sa različitih apstraktnih komentara o globalizaciji i izolacionizmu gleda što neposrednije na stvarnost, da se pređe „na gledanje svijetu u oči“. Upravo na tome se zasnivaju i mišljenje i poruke u ovom radu.

Ključne riječi: *globalizacija, izolacionizam, megaprocesi*

UVOD

Rad na temu globalizacija i izolacionizam je reakcija na najnovije događaje u svijetu, ali i u regionu. S jedne strane *mit o globalizaciji*, a sa druge strane *težnja ka izolacionizmu*; s jedne strane *otvorenost*, a sa druge *zatvaranje*; s jedne strane *zaganje za mir* a sa druge *provociranje sukoba*.

Očigledno, ove dvije ideje su u sukobu. *Koja će nadvladati?* Nije mi namjera da na ova pitanja dajem i tražim konačan odgovor, već da promišljanjem o ovim procesima podstaknem nove ideje, nove poglede, razmjenu mišljenja...

Da li se svijet mijenja? Da li se svijet ubrzano mijenja, čak brže nego što to možemo shvatiti? Ne samo tehnološki, što je vidljivo! Da li se mijenja u sistemu vrijednosti, da li se mijenja u odnosu prema nekim institucijama koje su bile doskora fundamenti ove civilizacije? Da li se mijenja naša civilizacija?... Da li smo robovi neshvatanja „zamrznute brzine“ u kojoj živimo? Da li smo robovi ideologije i verbalizacije?...

Četiri su događaja u posljednje vrijeme karakteristična za traženje odgovora na ova pitanja.

* Univerzitet Donja Gorica, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti (vanredni član)

1. Nobelovu nagradu za književnost je dobio Bob Dylan za djelo „Hronike”, za knjigu za koju se može reći da nije nalik nijednoj određenoj vrsti knjige. Ne govorim ovo da nipodaštavam, već da ukažem na promjenu shvatanja književnosti kao jedne značajne duhovne osnove čovječanstva. Ja ne znam da li za ovakvu književnost možemo reći: ovo je književnost igre i zabave.

2. U SAD na predsjedničkim izborima pobijedio je Donald Tramp. On je pobijedio na sloganu: JA, a ne MI. Mi — misleći na pripadnost politici, partiji. Da li je njegova pobjeda možda i najava kraja partitokratije, monopola političkih partija? Da li je to uvod u neki novi oblik demokratije, jer je ovaj model iscrpao svoju snagu? Odnosno, evidentno je da političke partije ubijaju izvornu ideju demokratije rođene u grčkom polisu.

3. Umro je Fidel Kastro, posljednji revolucionar dvadesetog vijeka. Pitanje je da li je sa njim umrla i ideja revolucije, ovo i tim prije što je on bio živi dokaz neuspješnosti ideje revolucije, onog načela: *svaka revolucija jede svoju djecu*, odnosno revolucija uz velike žrtve se manje-više završava sa onom strukturom društva protiv koje je počela da se bori.

4. Ne zaboravimo na Bregzit — ugrožavanje evropske ideje, ideje koja se rodila 1100. godine prije Hrista, pobjedom Grčke nad Trojom. Grčka je početak, izvor evropskog duha. Da li će nas to lukavstvo, taj grčki trojanski konj na kome je nastala ideja Evrope skupo koštati u bliskoj budućnosti? U svakom slučaju, Evropi prijeti „balkanizacija”, mada lično više vjerujem u regionalizaciju Evrope, ekonomskokulturoloških regiona nego političke ksenofobičnosti EU.

Zar književnost, demokratija i ideja revolucije nijesu uzdrmane? Sa njima i osnovne institucionalne i duhovne osnove ovog društva, ove civilizacije!

Događaji kao što su Bregzit ili najava politike novog američkog predsjednika, kao i sve češće provokacije sukoba na Balkanu sve više ističu zahtjeve ka zatvaranju, ka jačanju nacije, nacionalizma i nacionalne države. Sve je veći strah od nadnacionalnih institucija (npr. EU). Zaista, da li će *ideja balkanizacije* — balkanizam kao metafora centralizovanja i zatvaranja „zavladati” svijetom?

Čega je rezultat ta ideja izolacionizma, metaforički nazvana „balkanizacijom”? Da li je ta ideja došla evoluciono na red u tom istorijsko-evolutivnom hodu razvoja civilizacije Zapada *ili* je to reakcija danas moćnih na neke unutrašnje potrebe koji se dešavaju u dubini društva i ove civilizacije, potrebe kojih još nijesmo potpuno svjesni?

IZOLACIONIZAM — STRAH OD PROMJENA

Meni se čini da je sve ovo što se dešava grcanje pred promjenama, *strah od promjena*. Izolacionizam počiva na logici ježa: na svaku promjenu u okruženju on se zatvara i ispolji bodlje — spreman za rat. A onda naiđe automobil, *ta viša sila*, i napravi od ježa fleku. Da li možda postoji neka sila, univerzalna sila koja će tako poklopiti i naše zatvaranje, sila koja će izolacionizam učiniti besmislenim?

Da li je možda globalizacija upravo ta univerzalna sila koja će poklopiti zatvaranje? Da li danas globalizaciji prilazimo ideološki, kao izgradnji novog svjetskog

poretka *ili* kao snazi procesa koji su započeli u dubini društva, u dubini ove civilizacije i koji iz te dubine šire tektonske poremećaje?

Da li se možemo osloboditi mišljenja da je novac jedina poluga globalizacije, jedina moneta globalizacije? Da li se globalizacija može svesti samo na taj ekonomski redukcionizam? Zar danas globalizacija nije znatno više od ekonomije? Zar ovo nije svijet, *ne fragmentacije, već umrežavanja* — umrežavanja različitih područja društva: i ekonomije, i politike, i književnosti, i zabave, i nauke, i tehnologije, i bezbjednosti, i sporta... Nijedan aspekt našeg života više nije izolovan! Sve je povezano, međuzavisno, umreženo... Izgleda da su samo ambicije *malih ljudi*, ljudi funkcionalne pameti, sklone izolacionizmu, sklone zatvaranju.

Ako danas kao pojedinac, kao kompanija, kao država niste umreženi — vi ste mrtvi, po onoj crnogorskoj: „*Dekna još nije umrla — a kad će, ne znamo!*” Manje-više tako je bilo kroz čitavu istoriju *homo sapiensa*! Ali za naše današnje umove istorija ne postoji, istorijske činjenice i pouke ne mogu pobijediti zatvorenost i površnost današnjeg palanačkog uma.

Ljudi skloni izolacionizmu, zatvoreni, skloni balkanskom modelu života, teže diktaturi, apsolutizmu, monopolu... Mreža, a to je današnji svijet — ne trpi komande! Mreža ne trpi diktaturu! I taj sukob između globalizacije i izolacionizma možemo prevesti na sukob piramide i mreže, hijerarhije i mreže, ali i demokratije i apsolutizma. Značaj koji je na starom Orijentu (Sumeri, Vavilon, Asirija) pripadao području onoga nekada kosmičkog, *kosmička snaga*, danas pripada *globalizaciji*. Da li je možda Njegoš postao besmrtni briljantnim opisom lokalnih događaja u *Gorskom Vijencu* ili po opisu te kosmičke sile u *Luči mikrokozma*?

Ne želim da globalizaciju prikazujem ni kao pozitivnu, ni kao negativnu. Shvatam je kao neizbježnost i ne shvatam je kao današnju modernu pojavu. Nije u osnovi toga samo tehnologija. Mnogi su faktori još...

Da li stvarno neko misli da je izolacionizam dugoročno moguć pri ovom još uvijek rastućem broju stanovnika na planeti Zemlji? Na planeti živi preko 7 milijardi ljudi, 2050. će ih biti skoro 9 milijardi, pri tom broju Zemlja postaje tijesna te sumnjam da će na planeti biti praznih prostora.

Seobe su uvijek, od Adama i Eve do danas, bile dio života *homo sapiensa* (vidi prilog 1). U populacionoj mapi (vidi prilog 2) se vidi kako bi izgledale granice država u svijetu kada bi se one određivale na bazi teritorije. Zar i ova mapa ne pokazuje da je izolacionizam sve manje izvjestan i pored svih pokušaja i procesa veoma raširenih ideologija koje hrane ovu ideju?

Da li možete zamisliti da će npr. Crna Gora 2050. godine imati najmanje 800.000 stanovnika? A sve „standardne”, tzv. naučne projekcije govore o broju ispod 500.000? Slično će biti i u Srbiji... Ne vjerujem da će nacionalne države (granice) biti u mogućnosti da dugoročno ograniče prostor od ljudi koji s jednog kraja svijeta dolaze na drugi. Sve više sam siguran da će se život, ekonomski, kulturološki i sl., odvijati u manjim zajednicama, prije svega gradovima (grad-država) koji će slabiti građevinu nacionalne države. Da li će Evropa biti više povezana ukoliko se organizuje kao Evropa država regiona ili kao Evropa država-nacija (vidi prilog 3). Ja mislim da hoće, jer će u tim manjim zajednicama *kultura* biti u centru i kultura će evolutivno preuzimati od ekonomije ulogu integrativnog faktora zajednica.

Upravo je bazičnost ekonomije (Marksov ekonomski determinizam) bila osnov nastanka nacionalizma i izolacionizma. Da li će kultura (u svijetu ima oko 7.000 lokalnih kultura) doprinijeti otvaranju, globalnom umrežavanju kultura i shvatanju da ne postoje nacionalne kulture, već da samo postoji ljudska kultura?!

Odnosno, da li ulazimo u vrijeme kada sa scene silazi *homo economicus*, a postepeno njegovo mjesto zauzima *homo ludens*, čovjek igre, odnosno čovjek čija je specijalnost kreativnost i proizvodnja novih ideja. Upravo, kreativnost i izvoz novih ideja će tražiti manje zajednice, oslobađanje političko-birokratskih stega i umrežavanje tih zajednica. Istina, Hantington nam govori o suprotnom pravcu: umjesto saradnje kultura, u što vjerujem, on govori o sukobu kultura. Nažalost, možda su obje teze tačne: do sradanje se uvijek dolazi kroz fazu konflikta i sudara.

GLOBALIZACIJA — ŠANSZA ZA MALE

Da li Crna Gora i Srbija na sve promjene u svijetu treba da odgovore zatvaranjem? Male zemlje moraju na promjene odgovarati otvaranjem. To je pitanje naše budućnosti. Identitet Crne Gore je upravo u tome da li imamo i da li razvijamo našu *sposobnost za otvaranje*.

Ne zaboravimo, korijeni globalizacije su od momenta kada je *homo sapiens* počeo da se seli iz Afrike i da nastanjuje ovu planetu. (To nam zorno prikazuje prilog 1.) „Svi smo iz Afrike! Svi smo braća!” — to je platforma globalizacije.

Ja vidim makar tri dimenzije globalizacije koje je, prema mom mišljenju, teško izbjeći.

Svijet postaje:

1. *globalna zajednica nasilja* (terorizam, ekološko nasilje, uništavanje prirode, klimatske promjene);

2. *globalna zajednica kooperacije* (ekonomija, nauka, tehnologija, umjetnost, zabava, sport, međunarodno pravo);

3. *globalna zajednica nevolje i patnje* (migracije, siromaštvo, ratovi, sukob kultura).

Znači, globalizacija je neminovno brisanje granica između država uz povećanje umreženosti, što smanjuje moć pojedinih država, uključujući današnji Rim koji se zove Vašington. Da li je Trampov izbor upravo iz straha da će se nastaviti opadanje moći SAD, kao što je i Klaudije bio spasilac Rima po onoj crnogorskoj – *što ga brani kad ga ne odbani*.

Ako primijenimo kriterijum koja razvojna opcija ima *sposobnost za budućnost* — izolacionizam ili globalizacija, lično nemam dileme, ali sam svjestan ogromnih teškoća i birokratije. Samo se pitamo koje ćemo žrtve kao ljudska vrsta i kao priroda u kojoj živimo platiti. Zar nam projekcije ekonomskog razvoja svijeta (kroz projekcije GDP) ne govore da će zemlje koje se otvore imati i veći GDP? (Vidi prilog 5)

Kako ja metaforično vidim te promjene u našem društvu, u našoj civilizaciji?

Te promjene u obliku društva su slične promjenama agregatnog stanja vode. U svakom agregatnom stanju vode: čvrsto — led; tekuće — voda, para, oblaci, supstanca vode H₂O opstaje, istina u drugačijem obliku. Da li i društvo ima tu supstancu koja mijenja oblik, iako se ključna supstanca zajednice *homo sapiensa* uvijek održava, istina u drugačijem obliku? Kada je društvo čvrsto, nepromjenjivo,

nepokretno, kada nema nekih razarajućih procesa — to je slično stanju vode u ledenom agregatnom stanju. Meni se čini da je to doba do nastanka industrijske revolucije u 16-17. vijeku!

Sa povećanjem toplote: npr. naučnih i tehničkih izuma, led počinje da se topi. Voda ulazi i tečno stanje i teče. Metaforično, to je društvo u kome je sve pokrenuto, društvo postaje sve mobilnije, rastu konflikti u društvu. Možda je to kapitalističko društvo.

Ali zbog ove velike brzine promjena, izazvane tehnologijom, voda počinje da isparava. To je za mene metafora tog informacionog društva. Para, isparavanje kao metafora za informaciju.

Da li u tom društvu, u tom društvu informacije, mogu da važe stare vrijednosti, načela institucije? Da li je paru moguće zatvoriti? Odnosno, da li je informaciju moguće zarobiti? Da li je moguće konstruktivistički upravljati oblacima? Zar informatičari sve više ne govore o *cloud procesing-u*, o modelima *Big Data*, zar društvene mreže nijesu danas institucionalna, misaona, stručna osnova društva? Da li možemo navići na posljedice tog novog oblika komunikacije u društvu? Da li dosadašnji nosioci moći, ekonomske i političke, sve više liče na *bunu proizvođača svijeta protiv uvođenja električne energije*? Da li možda, još rigoroznije rečeno, ličimo na proizvođače svijeta koji su se borili protiv izlaska sunca?

Da li nam u odgovoru na ova pitanja može pomoći istorija?

Npr. iskustvo Kine kada se u 15. vijeku zatvorila i njena napredna civilizacija koja je u periodu od 11. do 15. vijeka bila naprednija u odnosu na Evropu, prepustila Evropi tu prednost, koja se otvorila, otkrila Novi svijet i kasnije počela proces kolonizacije. Kako iskustvo od globalizacije 1920–1930, što je direktno bila priprema za nastanak retrogradnih ideologija (fašizam, nacizam) i Drugog svjetskog rata, može da nam pomogne u razumijevanju ovog konteksta između globalizacije i izolacionizma? Da li nam za razumijevanje današnje situacije može pomoći i razumijevanje uspona i pada Francuske revolucije 1789. i osvajanja Napoleona?

Mark Tven kaže da se *istorija ne ponavlja*, ali se *ona rimuje*. Iz istorije znamo da su sve civilizacije, od Sumera do danas, nastajale na novom znanju, na inovacijama, na stvaranju, na saradnji ljudi, na posvećenosti novom duhu, novoj ideji koja je to društvo zahvatila.

Takođe, iz istorije znamo da su civilizacije propadale kada su ušle u zonu samozadovoljstva, u zonu porasta birokratije, jer birokratija unosi rutinu i ubija inovativnost i stvaranje, ubija novu misao... Znam i to da propadanjem civilizacija, što se desilo 35 puta u istoriji *homo sapiensa*, ne nestaje svijet, ne nestaje *homo sapiens*, ne nestaje čovjek! Nestaje samo ono čije je vrijeme isteklo! Nestaju samo slabe zatvorene zajednice koje je pregazio duh vremena.

Što mi danas imamo u ovoj civilizaciji?

Imamo birokratiju. Birokratiju koja je zamijenila vladajuću klasu. Jedino što danas proizvodi birokratija jeste *javni dug* i svi problemi koje on izaziva, uključujući nestabilnost i ratove. Javni dug je zahvatanje prihoda iz budućnosti — ako ih bude! Zajednica koja se na račun budućih prihoda danas zadužuje više nego što će u budućnosti imati prihoda neminovno nestaje. Ako je ovo tačno, što će se dešavati sa današnjim svijetom: današnji svjetski GDP je oko 65.000 milijardi eura, a ukupan

dug na nivou svijeta je oko 202.000 milijarde eura. To znači da je stopa zaduženosti svjetske ekonomije 300%. Šta ovo znači?

Gubi se inovativnost i nova misao, guše se nove ideje. Nemamo solidarnost ni ti saosjećanja. Nejednakosti razdiru društveno tkivo. Cilj i smisao života je *imati*, imati materijalnog sve više. Cilj nije *biti*: biti ispunjen, biti kreativan, biti pojedinac koji živi punoćom života. Kako ističe slavni španski filozof Hose Ortega, *biti* znači živjeti svoj autentičan život, a ne život jurnjave bez duha i bez cilja... Kako izbjeći da zombi iz trgovačkih centara, ljudi bez duha i ljudi sa *Mekdonalds logikom* budu uzori dolazećih generacija?

Očigledno je da prvi put u istoriji fizički opstanak ljudskog roda zavisi od *radikalnih promjena u ljudskom srcu*, u promjeni karaktera, načinu razmišljanja, novim etičkim principima... U promjeni i poštovanju kulture svakodnevnog življenja... U uzdizanju kulture... jer uzdizanje kulture je uzdizanje Čovjeka!

Odnosno, ulagati u Čovjeka, ulagati u odnose među ljudima jeste možda taj put ka novoj civilizaciji. Za male zemlje posebno je važno da se oslobađamo te priče o velikim idejama — bilo globalnim, bilo ideologije... Pred nama je iskustvo i mit stare Grčke, posebno Rimljana, ali i Engleske, koji su uspjeli da budu, iako u početku mali i nepoznati, nosioci velikih civilizacija... *Globalizacija je šansa za male!* Šansa za lokalno, po principu: *Misli lokalno — radi globalno!* Globalizacija je aspirin hrabrosti za male! Ako imaju hrabrosti i znanja! Oslobađajmo se kompleksa velikih... *Car je sve više go* i onaj koji je danas u svijetu najmoćniji i onaj koji je danas najmnogoljudniji!

Ovo sam rekao ne iz nekog osvajačkog hira, već iz potrebe da se i u Crnoj Gori i u Srbiji što više okrećemo onom što dolazi, odnosno da organizujemo svoj život na bazi *informacija iz budućnosti*, uz iskreno i djelotvorno poštovanje naše tradicije, tradicije shvaćene kao životnog iskustva, iskustva „kako stići i uteći”!

Za to su svakako važni i poljoprivreda i turizam, ti vječni prioriteti razvoja materijalističkih umova. I sâm sam bio duboko u toj paradigmi razvoja, ali je mnogo važnije *obrazovanje*.

Upravo obrazovanje je ta nova para. Kreće iz oblaka poput kiše, hraneći novi život i novu civilizaciju... Obrazovanje okrenuto prije svega duhu, duhu naroda, duhu života a manje kao ulaganje države u obrazovanje koje stvara političku elitu za njenu održivost. Obrazovanje je hrana budućnosti!

Da li imamo tu viziju novog obrazovanja?

Obrazovanje za globalizaciju ili obrazovanje za izolacionizam?

Liberalno obrazovanje ili obrazovanje za specijalizaciju i radno mjesto?

Obrazovanje za povratak *plemstva duha* ili obrazovanje za *plemstvo zombija i birokrata*?

Obrazovanje za *zaglupljivanje*, za *političke partije* ili obrazovanje za *prosvjećenje ljudi* i za *ideje novog doba*?

Obrazovanje za *život* po onoj Njegoševoj: *što god dođe, tome sam naredan* (spreman) ili obrazovanje za *život s onu stranu života*.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Možda je za razvijanje odnosa globalizacije i izolacionizma potrebno da se istinski pozabavimo pitanjima: Ko smo? Odakle smo? Kuda idemo? – što je i naziv poznate slike umjetnika osobenjaka Pola Gogena. Izgleda da se istorija ponavlja te da uspješni u pravo vrijeme postave pravo pitanje... Da li će umjetnost doprinijeti globalizaciji, ne samo idejama? Da li će možda i kultura doprinijeti jačanju pitanja globalizacije? Da li će „izvoz” kulture zamijeniti dosadašnji „izvoz” ideologija? Zar Kina, uskoro najveća ekonomija svijeta, nije započela ovaj novi trend — *izvoz kulture*? Kina ulaže u kulturu, tako u 135 zemalja imaju oko 500 konfučijanskih instituta, čiji je cilj popularizacija kulture i učenja kineskog jezika, odnosno jezika kojim i danas govori najveći broj ljudi na svijetu (mandarinski jezik), jezika koji današnja generacija studenata mora da uči ako želi napredovanje u poslu.

U Kinu dolazi do „velikog prestrojavanja” — posle „guranja” ekonomskog rasta sada se sve više ulaže u kulturu pojačavanjem kulturne posebnosti koja jača vjeru u sebe i omogućava lakše povezivanje sa ostalima. „Cijenite nas prema našim sopstvenim standardima a ne prema vašim mjerilima”, sve više se ističe u dijalogu sa Zapadom. Zar i oživljavanje *puta svile* nije svojevrsni praktični podsticaj globalizacije? Model je „16 + 1” (16 zemalja kroz koje prolazi ovaj put). Kina ulaže oko 50 milijardi eura u razvoj ovih zemalja, prije svega u razvoj kulture u njima. Kao da se nagovještava međunarodna trgovina u oblasti kulture, kao da nastaje globalno selo.

Pored oživljavanja „starog” (preko 2000. godina) *puta svile*, danas nastaje novi put svile. Mogli bismo ga nazvati *put resursa* (vidi prilog 4). Takođe, nastaje i nova pacifikacija (vraćanje centra svijetskog razvoja sa Atlantika na Pacifik (vidi prilog 6)

Na kraju, još jedan praktičan dokaz da je globalizacija neizbježna — jeste i sport. Koliko mladih ljudi na televiziji prati npr. otvaranje Olimpijskih igara, koliko prati velike derbije i fudbalske lige šampiona kako evropske, tako i južnoameričke i azijske...

Da li možemo da budemo slijepi prema svim ovim činjeničnim procesima koji ukazuju na neminovnost globalizacijskih procesa?

Vjerovatno smo mnogo više opsjednuti vjerom u vječitost zapadnog modela civilizacije nastalog i zasnovanog na nacionalnim državama (izolacionizam) i potpomognutog ideologijom koja hrani taj model (nacionalizam, kolonijalizam) nego što smo sposobni vidjeti neke nove megatokove u stvarnosti, koji se odvijaju pred našim zatvorenim očima... Izgleda da svi treba da se okrenemo budućnosti da bismo bolje razumjeli prošlost!

LITERATURA

- [1] Juval Harari: *Sapiens — kratka istorija ljudskog roda* (2014).
- [2] Juval Hahari: *Homo deus — a brief history of tomorrow* (2016).
- [3] Džon Ralston Sol: *Nesvesna civilizacija* (2010).
- [4] Herbert Dž. Vels: *Istorija sveta* (1935).
- [5] Žak Barzun: *Od osvita do dekadencije — 500 godina zapadne kulture od 1500. do danas* (2003).
- [6] Danijel Koen: *Homo-economicus* (2014).
- [7] Hose Ortega: *Pobuna masa* (1930).
- [8] Nejl Ferguson: *Civilizacija* (2011).
- [9] Petar Petrović Njegoš: *Luča mikrokozma* (1845).
- [10] Tomas Carlyle: *Past and present* (1843).
- [11] Vil Durant: *Istorija civilizacije*, sabrana djela 1–12 (1935).
- [12] Gi Debor: *Društvo spektakla* (1967).
- [13] Piter Frankopan: *The silk road* (2015), Bloomsbury paperbacks, London.
- [14] Filip Ćorlukić: *Quo vadis homo: katastrofa ili savršenstvo*, Fokus komunikacije, Zagreb.
- [15] Veselin Vukotić: *Istorija budućnosti* (2013), CID, Podgorica .

Veselin VUKOTIĆ

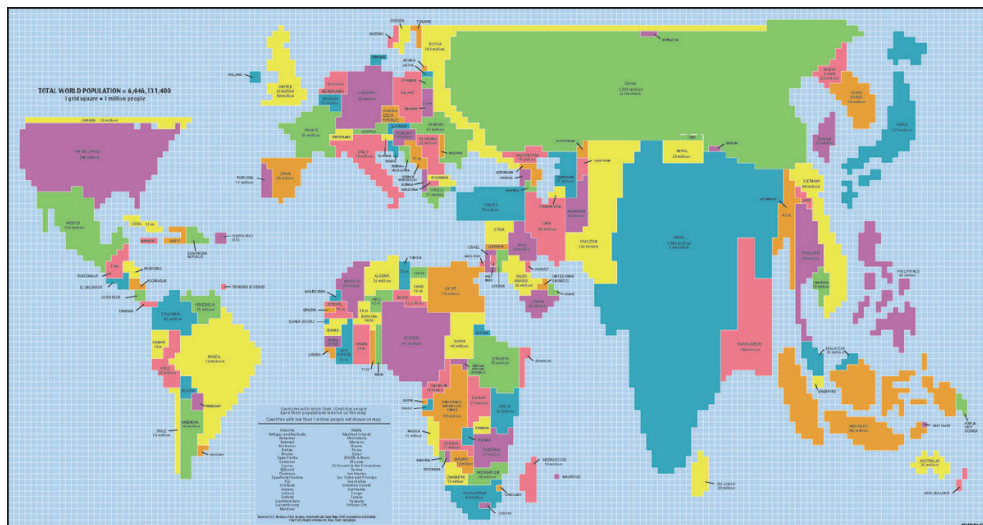
GLOBALIZATION AND ISOLATIONISM — IDEOLOGY
OR HISTORY OF THE FUTURE

Summary

Globalization or (and) isolationism? This paper analyses relation between these two global processes from the perspective of deep historical and contemporary mega processes on the planet of Earth — processes such as population growth, migration, change of dominant political organization through regionalization, intercultural integration of the world („new silk road”), as well as processes of economic development, which are changing geo-economic map of world. The paper is founded on the view through the „door of perception” — in other words, the paper wants to give different perspective: from symbolic, verbal, abstract approach to globalization, author wants to give direct approach to the reality, to „look directly at the eyes” of the world. These are starting points for thoughts and messages of this paper.

Key words: globalization, isolationism, mega processes

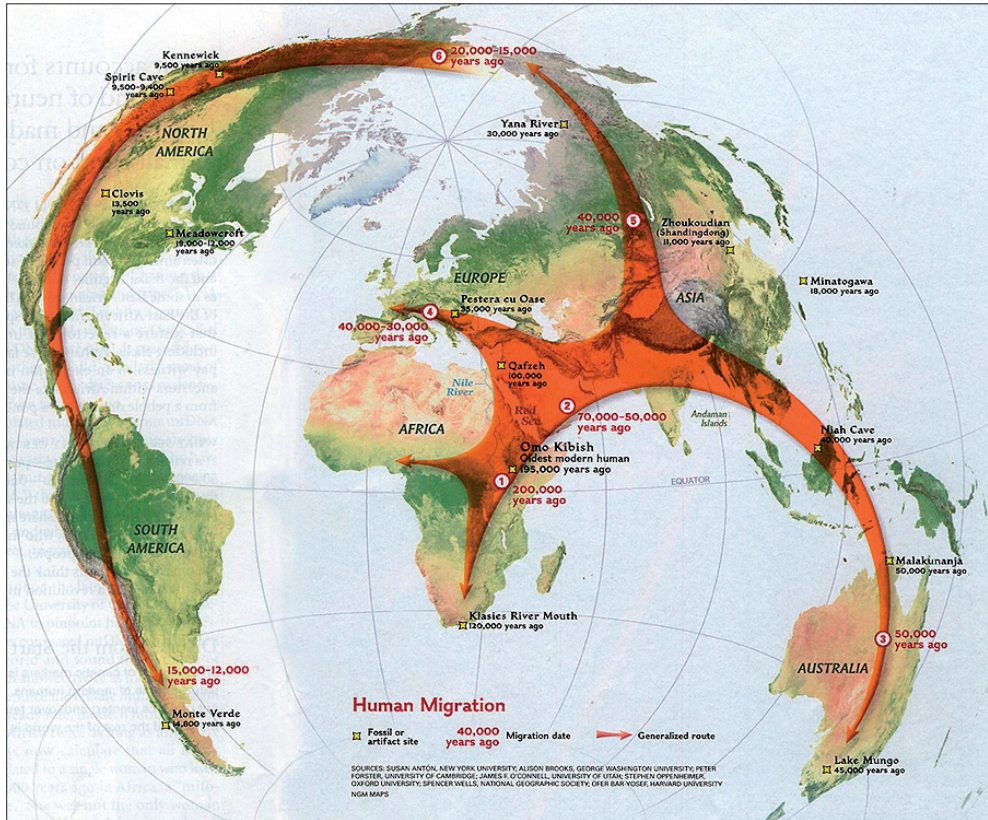
PRILOG 1. POPULACIONA MAPA

(<http://www.businessinsider.com/map-scaled-to-population-2016-1>)

Mapa pokazuje kako bi izgledale granice država da se one određuju na bazi broja stanovnika, a ne na bazi površine njihove teritorije. Da li vjerujemo da ovakav kontinentalni debalanas stanovništva može opstati? Da li granice nacionalnih država, bolje reći ideja nacionalnih država, može izdržati ovaj demografski pritisak? Da li je upravo „demografski” problem jedan od „izvora” globalizacije?

PRILOG 2. SEOBA KOJA JOŠ TRAJE

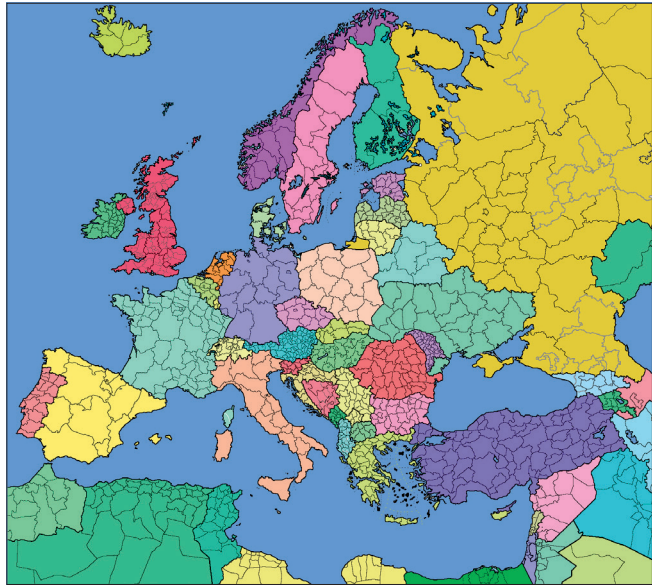

(<http://ngm.nationalgeographic.com/ngm/0603/feature2/map.html>)

Da li izolacionizam zaista može zaustaviti globalne migracijske tokove? Čemu nas uči istorija? Istina, istorija je u današnjem verbalnom društvu, društvu koje je izgubilo sjećanje kao izvor poruka, odbačena i sve više je na sceni model mišljenja sterilne birokratije i životno praznog akademizma. Zašto se globalizaciji prilazi kao ideologiji i ona se „izvodi” iz ideologije? Potpuno se previđaju realni istorijski procesi kao i započeti realni procesi budućnosti.

PRILOG 3. EVROPA REGIONA ILI EVROPA REGIJA-DRŽAVA

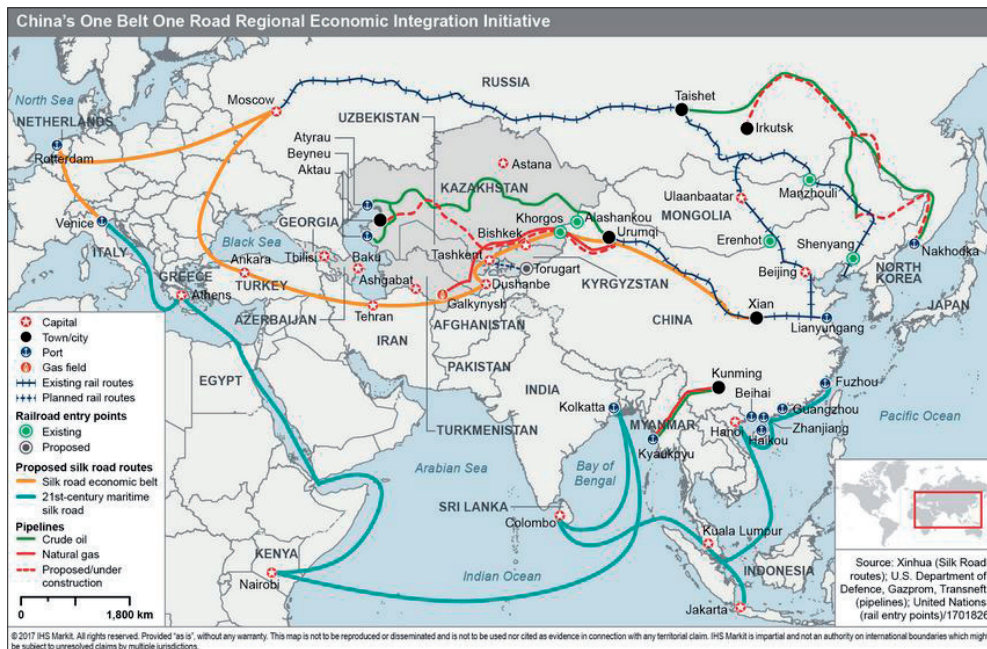
Da li će ekonomske regije, države-regije (Kenic-hi Ohmae) zamijeniti nacionalne države? U tom slučaju države-regije, kao ekonomske i kulturne zajednice, bile bi pod političkim kišobranom EU. Da li će se taj politički kišobran širiti i obuhvatiti čitavu planetu? Da li će „hod” ka tom „svjetskom kišobranu” ubrzati tzv. klimatske promjene, zaštitu Atlantika, zaštitu Amazona, osvajanje Marsa, „seljenja” na druge planete? Meni se čini da se svijet danas nalazi u onoj fazi u kojoj se današnji Zapad nalazio u XV vije-

(http://thefutureofeuropes.wikia.com/wiki/File:European_Europe_Map_With_Regions.png)

ku. S jedne strane, to je bio period otkrivanja Novog svijeta i početak napretka, što je sa druge strane dovelo do razmađijavanja društva, odnosno do „pada” crkve i religije i ostvarivanja pocesa sekularizacije. Da li je taj istorijski razvojni potisak danas počeo da gubi snagu? Da li smo i mi danas u procesu razmađijavanja od nacionalnih ideologija i religije birokratije? Pogledajmo u istoriju, iako se istorija ne ponavlja, „samo se rimuje”, kako kaže Mark Tven. Da li je neko 1500. godine, kada su svi vjerovali u Boga, mogao zamisliti da će 2000. godine zapadni svijet biti svijet nevjernika? Da li će se neko 2500. godine čuditi kako mi današnji nismo vidjeli i osjetili te promjene nacionalnog i birokratskog razmađijavanja svijeta? „Što me briga šta će biti 2500. godine”, ljutito na ovo reaguje današnji „zombi”! Bolje reći grmi iz trgovačkih centara i vjeruje da će današnja zombijada vječno trajati... Nije problem što zombi u to vjeruje, već je problem što je taj zombi kukavica i nema hrabrosti da preuzme odgovornost za *homo sapiensa*, za sudbinu čovjeka kao živog bića. Ja kao lijek od zombizacije *homo sapiensa* vidim upravo u tom globalnom osvajanju zemlje od savremenih nomada — odnosno budućnost razvoja je uvijek bila u stepskim narodima.

PRILOG 4. NOVI PUT SVILE ILI „PUT RESURSA”

(https://www.joc.com/rail-intermodal/international-rail/asia/china-considers-cuts-belt-and-road-rail-rate-subsidies_20171030.html)

Da li ova slika govori o izolacionizmu ili o globalizaciji?

Zar i ovu sliku ne bi trebalo shvatiti kao inicijativu za stvaranje globalizacije? Da li je to možda dio onog „novog svijeta” koji unosi promjene i u način razmišljanja i način organizacije društva, u filozofiju života, slično otkriću Novog svijeta (Amerike) u XV vijeku?

Da li je ovo informacija za uvoz roba i usluga ili je ovo informacija za uvoz i izvoz kulture i istočnjačke filozofije života? Kako god to nazivali, od XV vijeka Evropa je bila „centar svijeta” nakon globalizacije koja se zvala kolonijalizam, a koji dolazi s Američkom revolucijom 1776. godine, kada Amerika promovira današnji oblik globalizacije: svijet kao tržište za američku robu, odnosno „porobljavanje” svijeta svojom robom i sistemom potrošačkih vrijednosti. Da li ova slika, kako sam je nazvao „put resursa”, oslikava ideje velikih umova iz prošlosti o jedinstvu evropsko-azijskog kopna kao temelja za zajednicu naroda od Porta do Vladivostoka. Ako je evropska „globalizacija” bila vojska, osvajanje, politička vlast; ako je američka „globalizacija” bila globalizacija robom, uslugama, materijalnim sistemom vrijednosti, da li će nova *evroazijska globalizacija biti globalizacija kulturom i taoistička filozofijom*? Da li je upravo ova nova kulturno-filozofska globalizacija izrasla iz dvije rane evroazijske globalizacije: globalizacije *solju* (Mediteran) i globalizacije *biberom* (Kina i Indija).

PRILOG 5. TABELA NAJVEĆE EKONOMIJE SVIJETA 2050. GODINE

Najveće svjetske ekonomije 2016. godine (u milijardama dolara)	Najveće svjetske ekonomije 2050. godine (u milijardama dolara)
1. Kina — 21,269	1. Kina — 58,499
2. SAD — 18,562	2. Indija 44,128
3. Indija — 8,721	3. SAD — 34,102
4. Japan — 4,932	4. Indonezija — 10,502
5. Njemačka — 3,979	5. Brazil — 7,540
6. Rusija — 3,745	6. Rusija — 7,131
7. Brazil — 3,134	7. Meksiko — 6,863
8. Indonezija — 3,027	8. Japan — 6,779
9. Ujedinjeno Kraljevstvo — 2,787	9. Njemačka — 6,138
10. Francuska — 2,736	10. Ujedinjeno Kraljevstvo — 5,639
11. Meksiko — 2,227	11. Turska — 5,184
12. Italija — 2,213	12. Francuska — 4,705
13. Južna Koreja — 1,929	13. Saudijska Arabija — 4,694
14. Saudijska Arabija — 1,731	14. Nigerija — 4,348
15. Španija	15. Egipat — 4,333

(www.imf.org), (www.pwc.com)

Da li je budući razvoj mnogo više oslonjen na broj stanovnika i resurse ili na tehnologiju? Da li tehnologija zbog brzine širenja i komercijalizacije postaje „neutralan faktor” — svima je dostupna?

PRILOG 6. KARTA SVIJETA – OSNIVANJE „PACIFIČKE CIVILIZACIJE”

(<https://www.wayfair.com/commercial/pdp/national-geographic-maps-world-executive-pacific-centered-enlarged-wall-map-gw1592.html>)

Da li ova karta svijeta koja nema u centru „staru Evropu” predstavlja neku sliku budućih tokova (ekonomskih, političkih, socijalnih, demografskih...), koji vode vraćanju razvoja na Pacifiku? Ne zaboravote da su pacifičke civilizacije, to sada pokazuju arheološka i antropološka istraživanja, bile razvijene makar koliko i njihovi vršnjaci u Egiptu, Mesopotamiji, Sredozemlju... Mi vrlo malo znamo o Istoku! A neznanje uvijek rađa umišljenost o sopstvenoj nadmoći! Da li smo se ikada zapitali zašto je zapadna obala SAD razvijenija od istočne, iako je, vremenski gledano, istočna obala prvo naseljena Evropljanima „novim osvajačima Amerike”? Odgovor na ovo pitanje sam nazreo u višednevnom obilasku narodnog muzeja u Šangaju — lučkom prihvatilištvu Američke robe. Ako sada pogledamo listu najvećih ekonomija u 2050. godini, onda su od četiri najveće ekonomije svijeta tri iz ovog regiona (Kina, Indija, Indonezija), uz to da i SAD kao tada treća ekonomska sila ima učešće u ekonomiji ovog dijela svijeta. Izložbe svjetskih dostignuća (EXPO) koje se održavaju svake dvije godine od 1880. godine, čini mi se, najbolje su „knjige” za razumijevanje obmanjujuće snage dileme globalizacija ili izolacionizam, a iz perspektive otvorenosti za budućnost.